

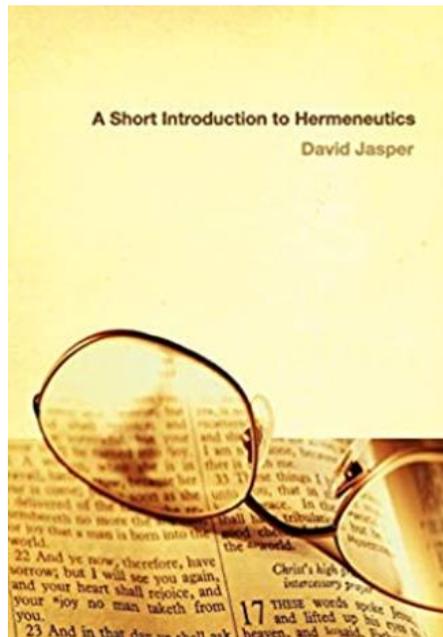
Book Review: A Short Introduction to Hermeneutics

โชติสา ชาวสนิท (Chotisa Cousnit)

ดร., อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Dr., Lecturer of Faculty of Political Science and Law, Burapha University

E-mail : shotisa@go.buu.ac.th

David Jasper. (2004). *A Short Introduction to Hermeneutics*. Kentucky: Westminster John Knox Press. 160 pages.

บทนำ

แจสเปอร์ เป็นนักเทววิทยา เป็นศาสตราจารย์กิตติคุณด้านวรรณกรรมและเทววิทยาที่มหาวิทยาลัยกลาสโกว์ (University of Glasgow) ด้วยประสบการณ์ทางการสอนที่มีมาอย่างยาวนาน แจสเปอร์ได้ถ่ายทอดความรู้เป็นหนังสือเล่มนี้ ที่มุ่งใช้เป็นหนังสือประกอบการสอนของเขา ลักษณะเด่นของหนังสือเล่มนี้ ในด้านรูปแบบ คือมีการอธิบายความหมายของศัพท์เฉพาะต่างๆ ที่กล่าวถึงตั้งแต่รากศัพท์ และการอธิบายความหมายของคำศัพท์ได้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะในบทที่หนึ่งเป็นบทที่อธิบายความหมายสำคัญของคำว่า ตัวยก การอ่าน ศาสตร์แห่งการตีความที่มีการจัดประเภทเป็นสองรูปแบบกว้างๆ ในแต่ละบทนั้นมีการแนะนำหนังสือเพิ่มเติม และหนังสือที่เป็นประโยชน์เล่มอื่นๆ มีบทสรุปสั้นๆ และมีกิจกรรม และคำถามท้ายบท ในด้านเนื้อหา หนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือที่กล่าวถึงศาสตร์แห่งการ

โชติสา ขาวสนิท

ตีความตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน จึงเป็นหนังสือที่น่าอ่านสำหรับผู้สนใจศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาและรูปแบบของศาสตร์แห่งการตีความ และหนังสือเล่มนี้เขียนในรูปแบบสหวิทยาการระหว่างศาสนากับวรรณกรรม ทางด้านการจัดแบ่งบทต่างๆ นั้น หนังสือเล่มนี้แบ่งออกเป็น บทนำ และเนื้อหาบทต่างๆ ทั้งหมด 7 บท ดังต่อไปนี้

บทที่หนึ่ง ตัวบทและผู้อ่าน : การอ่านและการเขียน

บทที่สอง มิดราซ (Midrash) พระคัมภีร์ไบเบิล และศาสนจักรในช่วงแรก

บทที่สาม จากนักธรรมศึกษา ถึงยุคแห่งการรู้แจ้ง

บทที่สี่ ฟรีดริช ชไลเออร์มาเคอร์และยุคโรแมนติก

บทที่ห้า ศตวรรษที่ 19

บทที่หก ศตวรรษที่ 20

บทที่เจ็ด ประเภทต่างๆ ของศาสตร์แห่งการตีความหลังสมัยใหม่

บทสรุป

แจสเปอร์เขียนหนังสือเล่มนี้เพื่อมุ่งให้เป็นหนังสือประกอบการสอน จึงเหมาะสำหรับผู้ที่ไม่มีความรู้พื้นฐานความรู้ หรือมีอยู่บ้างเล็กน้อยเกี่ยวกับศาสตร์แห่งการตีความ เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจความสำคัญของการคิดวิเคราะห์ด้วยการตีความความคิดในทางศาสนา รวมถึงเข้าใจพระคัมภีร์ไบเบิล และเทววิทยาครีสต์ในยุคหลัง และแจสเปอร์หวังด้วยว่า ผู้อ่านจะสามารถเข้าใจและพิจารณาถึงประวัติศาสตร์และทฤษฎีการตีความในโลกตะวันตก ทั้งในบริบทของการศึกษาพระคัมภีร์ไบเบิล และในบริบทของของสาขาวิชาในภาควิชาศาสนาและในบริบทของโรงเรียนสอนศาสนา อีกทั้งยังหวังให้เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวรรณกรรมอื่นๆ อีกด้วย ในบทนำของหนังสือยังได้สรุปความหมายของศาสตร์แห่งการตีความว่า เกี่ยวข้องกับการมอง คิด และเข้าใจโลก โดยเป็นวิธีการในระดับรากฐาน ส่วนรากฐานทางปรัชญาของศาสตร์แห่งการตีความนั้นคือ ญาณวิทยา (Epistemology) ซึ่งมีคำถามเกี่ยวกับว่า เรามีความรู้ได้อย่างไร และแท้จริงเราคิดถึงความจริงและเราจะอธิบายการเข้าถึงความจริงได้อย่างไร

หนังสือเล่มนี้ มีประเด็นที่น่าสนใจดังต่อไปนี้ เริ่มจากการที่แจสเปอร์ได้หยิบยกคำว่า Hermeneutics มาอธิบายที่มา และความหมายของคำนี้ และชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการอ่าน ว่าสัมพันธ์กับการทำความเข้าใจตัวบทและการทำความเข้าใจตัวบทนั้นก็ไม่ได้ต่างไปกับการทำความเข้าใจตัวเอง การอ่านมีพลังต่อจิตใจของเราได้อย่างมหัศจรรย์ และมีความเป็นพลวัตสูง

แจสเปอร์เริ่มที่การกล่าวถึงคำว่า Hermeneutics ก่อน โดยชี้ว่าคำนี้ มาจากคำในภาษากรีกโบราณคำว่า hermeneus โดยคำนี้ หมายถึง ผู้ตีความ หรือผู้อธิบาย และคำนี้มีที่มาจากเทพเจ้า Hermes ในเทพปกรณัมของกรีก ซึ่งมีหน้าที่นำสาส์นจากทวยเทพแห่งโอลิมปัสมาสู่มนุษยโลก Hermes มีรองเท้า

สถานที่ติดปีกที่ช่วยให้เดินทางได้อย่างรวดเร็ว Hermes มีความสามารถพิเศษในการแปรสาส์นแห่งเทพเจ้ามาเป็นภาษามนุษย์ Hermes จึงไม่ใช่เพียงแค่ผู้นำสาส์น แต่อธิบายสาส์นนั้นให้มนุษย์เข้าใจได้ด้วย เพราะลึกลับความสามารถของมนุษย์ไม่อาจเข้าใจภาษาของเทพเจ้าได้ Hermes ในฐานะผู้นำข่าวสารจึงทำการเชื่อมโยงช่องว่างแห่งความแตกต่าง ด้วยการทำให้สิ่งที่ไม่อาจเข้าใจได้ให้มนุษย์ได้เข้าใจอย่างชัดเจนและมีความหมายและความสำคัญสำหรับมนุษย์ขึ้นมา

ดังนั้น ศาสตร์แห่งการตีความจึงเกี่ยวข้องกับการทำความเข้าใจ การแปลความ และสำหรับในหนังสือเล่มนี้นั้น เนื้อหาส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับการตีความพระคัมภีร์ไบเบิลซึ่งมีความสำคัญต่อประเพณียิวและประเพณีคริสต์ แม้ว่าในบางครั้ง จะมีการอ้างอิงถึงตัวบทศักดิ์สิทธิ์อื่นๆ เช่น คัมภีร์อัลกุรอานและคัมภีร์ภควทคิตา อย่างไรก็ตาม การอธิบายศาสตร์แห่งการตีความเกี่ยวข้องกับคำถามที่กว้างกว่า นั่นคือเราอ่านสิ่งต่างๆ อย่างไร แล้วเราเข้าใจ หรือบ่อยครั้งเราไม่สามารถเข้าใจตัวบทที่เราอ่านตรงไหน อย่างไร เราเห็นไม่ตรงกันเกี่ยวกับความหมายของตัวบทอย่างไรบ้าง แล้วเหตุใดเนื้อหาบางส่วนของตัวบท เราเองมองว่าลึกซึ้ง แต่ผู้อ่านท่านอื่นไม่เห็นว่าเป็นเนื้อหาเหล่านั้นจะมีความหมายหรือความสำคัญอะไร ดังนั้นหนังสือเล่มนี้ จะเป็นประโยชน์นอกจากกับผู้ที่ต้องการทำความเข้าใจการตีความพระคัมภีร์ไบเบิล ยังช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจศาสตร์แห่งการตีความในฐานะที่เป็นแนววิเคราะห์หนึ่งของญาณวิทยาด้วย

แจสเปอร์ชี้ว่า เมื่อมนุษย์เราอ่านอะไรบางอย่าง เราก็กำลังเชื่อมช่องว่างระหว่างตัวตนของเรา กับสิ่งที่เราอ่าน อีกทั้งยังเป็นการเชื่อมช่องว่างระหว่างตัวตนของเราขณะที่ยังไม่เข้าใจสิ่งที่เราอ่านไปสู่ความเข้าใจที่เพิ่มขึ้นขณะที่อ่าน ตัวตนของเราเดิมที่ไม่เข้าใจสิ่งนั้น และมีความสนใจสิ่งนั้น ผลักดันให้เราได้เริ่มอ่าน อุปมาเหมือนกับว่าเรากำลังทำหน้าที่แบบเดียวกับ Hermes คือการอธิบายสาส์นที่เราอ่านให้ตัวของเราเข้าใจสาส์นนั่น

การอ่านไม่ได้เป็นเพียงการแสวงหาความหมาย ตัวบทยังส่งผลต่อเราได้ในหลายๆ ทาง แต่การอ่านส่งผลกระทบต่อเราได้หลายลักษณะ เช่น ทำให้เราโกรธ ทำให้เราตระหนกตกใจ หรือการอ่านได้โอบอุ้ม ปลอบประโลม สร้างขวัญกำลังใจให้กับเรา ตัวบทสามารถมีพลังให้เราทำสิ่งต่างๆ ได้ ในมุมมองนี้ การเขียนจึงเป็นการกระทำชนิดหนึ่ง ตัวบทจึงไม่ได้เป็นแค่ภาษา แต่เป็นการกระทำด้วย ตัวแบบความคิด เช่นนี้ บางครั้ง เรียกว่า วรรณกรรมในฐานะการกระทำ (Literature-as-action Model) อีกทั้งการกระทำ เช่นนี้ก็มีความเป็นพลวัต เราอ่านแบบไหนอย่างไร และเราเข้าใจธรรมชาติของตัวบทอย่างไรนั้นเปลี่ยนแปลงไป เช่นเดียวกับ การที่เราเข้าใจตัวเราเองแตกต่างไปจากเดิมได้ แจสเปอร์อธิบายว่า กระบวนการอ่านนั้น เป็นการเดินทางที่ไม่จบสิ้น เป็นการกระตุ้นให้ผู้อ่านสืบเสาะหาความหมายและร่วมในบทสนทนาที่มีชีวิตอย่างต่อเนื่องอยู่ในวงจรแห่งการตีความที่เคลื่อนไปอย่างไม่มีการสิ้นสุด แต่การเข้าสู่วงจรนี้ ไม่ได้มีแนวทางเดียว เราอาจเริ่มจากศรัทธา หรือการตั้งข้อสงสัย หรือการผสมผสานทั้งสองอย่าง การเริ่มต้นนี้เป็นการกำหนดแนวโน้มทิศทางการอ่านและการตีความ

ในการอ่านคัมภีร์ไบเบิลนั้น ช่วงแรกเป็นการอ่านด้วยศาสตร์แห่งการตีความแบบศรัทธา อย่างน้อยที่สุดในคริสตศักราชแรกมาจนถึงช่วงศตวรรษที่ 15 ต่อมาในยุคแห่งการปฏิรูปศาสนาก็เกิดความเปลี่ยนแปลง ในยุคนี้มีศูนย์กลางอยู่ที่การปฏิวัติการตีความพระคัมภีร์ไบเบิล ที่กระตุ้นให้เกิดขึ้นโดยนักปฏิรูปศาสนาท่านต่างๆ เช่น มาร์ติน ลูเธอร์ จอห์น คาลวาง และท่านอื่นๆ ความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นจากการมีเทคโนโลยีการพิมพ์ที่ส่งผลให้การสื่อสารเปลี่ยนไปโดยไม่ได้พึ่งพิงตัวบทพระคัมภีร์ที่มีหลากหลายซึ่งในสมัยก่อนนั้นใช้การคัดลอกด้วยมืออันก่อให้เกิดความผิดพลาดอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เนื่องด้วยตัวบทที่มีการพิมพ์นั้น เป็นสิ่งที่ประกันความเที่ยงตรง และสามารถทำซ้ำได้อย่างไม่มีที่สิ้นสุด ความเที่ยงตรงและทำซ้ำได้นี้ มีความสำคัญมาก โดยแจสเปอร์ได้อ้างอิงการวิเคราะห์ของ McLuhan ในหนังสือ Understanding Media : The Extensions of Man ว่าเทคโนโลยีการพิมพ์นั้นส่งผลอย่างน่าทึ่งในโลกยุคเรเนซองส์ กล่าวคือ แมคลูฮันชี้ว่า ความเป็นเอกภาพ และการทำซ้ำได้ของการพิมพ์ทำให้ยุคเรเนซองส์มีแนวคิดเรื่องเวลาและสถานที่ว่าเป็นจำนวนที่วัดได้และมีความต่อเนื่อง ซึ่งส่งผลกระทบต่อในทันทีคือการทลายความศักดิ์สิทธิ์ของโลกธรรมชาติและโลกแห่งอำนาจ ซึ่งสามารถขยายความได้ต่อไปอีกว่าการมีไบเบิลไม่ใช่เรื่องจำกัดอีกต่อไป การเผยแพร่ความรู้และไบเบิลเป็นไปอย่างแพร่หลาย ทำให้การแสวงหาความรู้ไร้ข้อจำกัด มนุษย์เชื่อมั่นในสติปัญญาของตนเอง บัจเจกบุคคลอ่านพระคัมภีร์ไบเบิลเพื่อเข้าถึงพระเจ้าด้วยตัวเองโดยไม่ต้องผ่านการตีความจากศาสนจักร สมัยก่อนหน้านั้น แจสเปอร์ชี้ว่า คัมภีร์ไบเบิลมีเป็นจำนวนจำกัด เมื่อมีการพิมพ์ ทำให้คัมภีร์ไบเบิลเข้าถึงได้ง่าย และมีการตีพิมพ์คัมภีร์ไบเบิลเป็นภาษาต่างๆ นอกจากภาษาละติน การที่บัจเจกบุคคลเป็นผู้อ่านด้วยตนเอง ซึ่งตรงนี้มีความสำคัญมากต่อการที่บัจเจกบุคคลจะต้องอ่านพระคัมภีร์และทำความเข้าใจเองโดยตรง การตีความแบบมาร์ติน ลูเธอร์นั้นสามารถทำได้ส่วนหนึ่งก็เพราะมีความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีการพิมพ์ ทำให้การสอนแบบลูเธอร์ที่ให้นักศึกษาอ่านพระคัมภีร์ที่พิมพ์ในแบบแผนเดียวกัน และหาได้ง่ายจึงเกิดขึ้นได้ ปัญหาการอ่านพระคัมภีร์ไบเบิลที่มีความคลาดเคลื่อนจากการคัดลอกที่ผิดพลาดก็หมดไป การที่พระคัมภีร์นั้นหาได้ไม่ยากเพราะมีการตีพิมพ์แพร่หลายรวมไปถึงการตีพิมพ์ภาษาอื่นนอกเหนือจากภาษาละตินด้วยนั้น ทำให้แนวทางของลูเธอร์เป็นไปไม่ได้ไม่ยาก นั่นคือ เขาต้องการให้ผู้อ่านไบเบิลได้มีประสบการณ์เชิงอัตวิสัยกับพระคัมภีร์โดยตรงโดยปราศจากการแทรกแซงจากการตีความของเหล่าปีศาจหรือศาสนจักร เขามองว่าพระคัมภีร์ไบเบิลไม่ได้เป็นเพียงคำกล่าวของพระเจ้าแต่เป็นทางเข้าถึงพระองค์ มองว่าภาวะอารมณ์ของผู้อ่านนั้นสำคัญมาก โดยจุดเริ่มต้นคือความศรัทธาในพระเจ้า จึงได้เริ่มต้นอ่านพระคัมภีร์ (ศาสตร์แห่งการตีความแบบศรัทธา) เมื่ออ่านแล้วเราก็จะเข้าใจโลกมากขึ้น คลายข้อสงสัยต่างๆ ที่มี ด้วยการหาความหมายของสรรพสิ่งต่างๆ ที่ดูเข้าใจยากในเบื้องต้น หรือเนื้อความในพระคัมภีร์ที่ดูขัดแย้ง (ศาสตร์แห่งการตีความแบบตั้งข้อสงสัย) แล้วก็ยืนยันความศรัทธาที่มีอยู่เดิม ก่อนหน้าลูเธอร์นั้น คัมภีร์ไบเบิลนั้นจะทำการศึกษาจากคำอธิบายของเหล่าปีศาจผู้ยิ่งใหญ่ และหากใครอธิบายคัมภีร์ต่างไปจากประเพณีดั้งเดิมที่ศาสน

จักรวรรจง ก็จะไม่เป็นที่ยอมรับ ซึ่งเป็นการแสดงถึงความสำคัญของศาสนจักรในการอธิบายความหมายว่า สำคัญว่าการทำความเข้าใจโดยปัจเจกบุคคล การปฏิรูปศาสนา ดังเช่น คำอธิบายของ มาร์ติน ลูเธอร์จึง เป็นการเปลี่ยนแปลงการอ่านพระคัมภีร์ครั้งสำคัญที่ให้สิทธิอำนาจในการทำความเข้าใจพระคัมภีร์ว่าอยู่ที่ปัจเจกบุคคล ไม่ใช่ศาสนจักร จากการศึกษาที่ปัจเจกบุคคลที่มีศรัทธาอ่านพระคัมภีร์ไปเปิดด้วยตนเองเพื่อทำความเข้าใจหลักธรรมของศาสนาคริสต์ จุดเปลี่ยนนี้มีความสำคัญมาก เพราะนำไปสู่การให้ความสำคัญกับปัจเจกบุคคลที่เป็นผู้อ่านในการทำความเข้าใจด้วยบท กระนั้นจุดเน้นก็ยังอยู่ศรัทธา และศาสตร์แห่งการตีความก็ไม่ได้นำเสนอให้ใช้ทำความเข้าใจด้วยบททุกประเภท ศาสตร์แห่งการตีความยังอยู่ในแวดวงที่จำกัด

ในเวลาต่อมา ในสมัยศตวรรษที่ 18 ศาสตร์แห่งการตีความเปลี่ยนจากจุดเน้นที่ศรัทธาไปสู่การตั้งข้อสงสัยด้วยการใช้เหตุผล โดยมีนักคิดสำคัญคือ Schleiermacher ผู้ที่ได้ชื่อว่า นักศาสตร์แห่งการตีความสมัยใหม่ท่านแรก เขามองว่า ศาสตร์แห่งการตีความนั้นมืองค์ประกอบสองประการอันได้แก่ ความศรัทธา และสติปัญญา เขานำเสนอว่า หลักการของศาสตร์แห่งการตีความจะต้องเป็นสากล ไม่ใช่ว่าใช้ได้จำกัดวงแต่กับการอ่านพระคัมภีร์ไปเปิดและนักเทววิทยาเท่านั้น แต่ใช้ได้กับด้วยบททุกด้วยบท อีกทั้งเขาชี้อีกว่า งานของผู้ตีความ คือ ก่อนอื่นต้องเข้าใจด้วยบทให้ดี แล้วจากนั้นเข้าใจด้วยบทนั้นให้ดีกว่า ผู้แต่งเอง

น่าสังเกตว่า วิธีการเขียนงานของหนังสือเล่มนี้นั้น ผู้เขียนได้วิเคราะห์เชื่อมโยงกับแนวคิดของนักคิดนักปรัชญาตะวันตกหลายท่าน และมีเนื้อหาในพระคัมภีร์ไปเปิดหลายตอน ในส่วนของวรรณคดีตะวันตก มีการอ้างถึงทั้งบทกวีนิพนธ์และนวนิยายที่มีชื่อเสียง เช่น Great Expectations ของ Charles Dickens หรือ Alice in Wonderland และ Through the Looking Glass ของ Lewis Carroll Babel Tower ของ A.S. Byatt Paradise Lost ของ John Milton East of Eden ของ John Steinbeck และ Prometheus Unbound ของ Shelley เป็นต้น แม้ว่าในส่วนของกรกล่าวถึงแนวคิดต่างๆ ของนักคิด หรือนักเขียน รวมถึงพระคัมภีร์ นั้นจะเป็นการวิเคราะห์และมีการอ้างอิงเนื้อหาจากด้วยบทประกอบซึ่งอาจไม่จำเป็นต้องมีความรู้เรื่องเหล่านั้นมาก่อนก็ตาม แต่หากผู้อ่านมีพื้นฐานทางด้านปรัชญาการเมือง และวรรณคดีตะวันตก มาบ้างก็จะอ่านได้อย่างเข้าใจและมีอรรถรสมากยิ่งขึ้น เนื่องจากในส่วนของเนื้อหาได้มีการเชื่อมโยงกับแนวคิดอื่นๆ ตามรูปแบบการเขียนทฤษฎีการเมือง เช่น เมื่อผู้เขียนกล่าวถึง Immanuel Kant ก็เชื่อมโยงไปถึง Descartes ว่า Kant นั้นมีแนวคิดสอดคล้องกับ Descartes ผู้มาก่อนในแง่ของการให้ความสำคัญกับการคิด (Thinking) ในส่วนของการเขียนงานก็เดินตามประเพณีการเขียนงานแบบทฤษฎีการเมืองและปรัชญาการเมือง ด้วยการอ่านจากด้วยบทของนักคิดเป็นหลัก ส่วนการใช้หนังสือประเภท Commentaries นั้นก็เป็น การเลือกสรรมาแล้ว แสดงให้เห็นถึงความเชี่ยวชาญของผู้เขียน เช่น การเลือกหนังสือ Hermeneutics Ancient and Modern ของ Gerald L. Brunns มาประกอบกรวิเคราะห์ เป็นต้น อีกทั้งการแนะนำหนังสือเพื่อศึกษาเพิ่มเติมต่อ และหนังสือที่เป็นประโยชน์อื่นๆ ก็สอดคล้องกับความมุ่งหมายที่แจ่มเปอร์ต้องการให้หนังสือเล่มนี้ประกอบการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนที่สนใจในรายวิชาศึกษาด้วยตนเองต่อ และยังสะท้อนถึง

โชติสา ขาวสนิท

ความเชี่ยวชาญที่สามารถคัดสรรแนะนำหนังสือที่ดี สรุปรวมความได้ว่า หนังสือเล่มนี้ เป็นหนังสือที่น่าอ่าน เล่มหนึ่งสำหรับผู้สนใจศาสตร์แห่งการตีความ ไม่เพียงเฉพาะผู้ที่สนใจประเพณีศาสนาคริสต์ตะวันตกและวิธีการอ่านพระคัมภีร์ไบเบิลเท่านั้น แต่สำหรับการอ่านวรรณกรรมอื่นๆ ด้วยแนววิเคราะห์ศาสตร์แห่งการตีความได้เช่นกัน ทั้งการแบ่งศาสตร์แห่งการตีความกว้างๆ ออกเป็นสองรูปแบบ คือแบบที่ชี้หน้าด้วยศรัทธา และที่ชี้หน้าด้วยการตั้งข้อสงสัยก็เป็นการอธิบายที่ชัดเจน เข้าใจง่าย และครอบคลุมการจัดประเภทศาสตร์แห่งการตีความได้ทั้งหมดตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ที่จะเป็นส่วนผสมในสัดส่วนที่แตกต่างกันศาสตร์แห่งการตีความสองแบบหลักดังกล่าว เหมาะกับการนำทางผู้เรียนให้ไม่สับสนได้เป็นอย่างดีทีเดียว